

หลักสูตรอบรม การเรียนรู้ประสบการณ์ การประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริ

โครงการร้อยใจรักษ์ หลักสูตรที่ 1 รุ่นที่ 1/99

วันที่ 20 - 21 กันยายน 2562

จาก ทต.สถาน อ.เชียงของ จ.เชียงราย ผู้เข้าร่วมทั้งหมดจำนวน 57 คน

นายนิคม ศิริสิงห์สังชัย ที่ปรึกษาสถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระฯ ได้กล่าวถึง ความเป็นมาของโครงการร้อยใจรักษ์ โดยเริ่มจากมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์เข้ามาดำเนินการ ในหมู่บ้านห้วยसान และหมู่บ้านข้างเคียงที่มีปัญหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ได้นำแนวทางการพัฒนาทางเลือก ใช้สร้างโอกาสในการปรับเปลี่ยนชีวิตจากการเกี่ยวข้องกับยาเสพติด มาเป็นอาชีพที่สุจริต

สำหรับหลักสูตรการอบรมนี้รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการร้อยใจรักษ์ โดยมีนโยบายที่สำคัญ คือ การขยายผลโครงการฯ ไปสู่พื้นที่อำเภอชายแดนใน 4 จังหวัด คือ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และพะเยา รวมทั้งสิ้น 19 อำเภอ โดยมีมูลนิธิปิดทองหลังพระฯ ดำเนินการในการจัดฝึกอบรม

ทั้งนี้สิ่งที่คาดหวังในการอบรมนี้ คือ การมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนจากทุกคน และการนำประสบการณ์การเรียนรู้แนวทางพระราชดำริหลักการทำงาน และศาสตร์พระราชา “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเองอย่างเหมาะสมกับชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ปัญหาของชุมชน โดยชุมชนเป็นแกนหลักในการดำเนินงาน และท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณ

หลักการพัฒนาทางเลือก ในการ ดำรงชีวิตที่ยั่งยืน

นายยุทธชัย ตาห่อ เจ้าหน้าที่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ บรรยายโดยมีเนื้อหาสาระสำคัญ คือ

1. การพัฒนาโดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง โดยดูทั้งในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อให้โอกาสและทางเลือกที่ดี ให้ชาวบ้านสามารถช่วยเหลือตัวเองและอยู่กับชุมชนได้

2. การพัฒนาตามลำดับขั้น ซึ่งมี 3 ระยะ คือ ขั้นอยู่รอด นั่นคือ สามารถเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานและไม่สร้างหนี้เพิ่ม ขั้นพอเพียง คือ มีรายได้ มันคงสามารถเพิ่มผลผลิตได้ และขั้นยั่งยืน คือ การมีเงิน และพึ่งพาตนเองได้

3. การพัฒนาเชิงพื้นที่ คือ การพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติ โดย โครงการร้อยใจรักษ์ได้มีการสำรวจข้อมูลจริงพร้อมทั้งการคืนข้อมูลให้ชาวบ้านรู้ปัญหาของตนเอง

4. การวัดผล การพัฒนาที่ชาวบ้านได้อะไร โดยดูจากผลการพัฒนาเชิงพื้นที่ในแต่ละมิติ ที่ทำให้ผลผลิตของชาวบ้านเพิ่มขึ้นและนำไปสู่การสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น

ฐานการเรียนรู้ 4 ฐาน ใน พื้นที่แปลงสาธิต 75 ไร่

01 การเรียนรู้ระบบน้ำ

เรียนรู้การบริหารจัดการน้ำ การกักเก็บน้ำ โดยใช้อ่างพวงขอยซีเมนต์ (Soil Cement) การปล่อยลงไปที่แปลงเกษตรด้วยระบบกาลักน้ำ การพัฒนาระบบน้ำใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการประชุม และชาวบ้านต้องสละแรงงานการทำงานบูรณาการร่วมกับหน่วยงานราชการ ท้องที่ ท้องถิ่น โดยที่โครงการฯ ออกค่าวัสดุอุปกรณ์ให้

การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้อบรมและวิทยากร

ถาม : หากแต่ละครัวเรือนเปิดน้ำใช้พร้อมกัน แรงดันของน้ำจะลดลงไหม

ตอบ : แรงดันจะไม่มีลดลง เนื่องจากมีบ่อบักน้ำ และมีปริมาณน้ำที่เพียงพอต่อการใช้งานในชุมชน

ถาม : พื้นที่ตอยหรือสันเขาที่ขุดอ่างพวง มีเจ้าของหรือไม่

ตอบ : บริเวณที่ขุดเป็นพื้นที่ของชาวบ้าน แต่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ แต่การขุดต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ก่อน

02 ความมั่นคงทางอาหารในชุมชน

การเพิ่มผลผลิตข้าวสายพันธุ์โอโต ด้วยการ
ใช้สารชีวภัณฑ์ร่วมกับปุ๋ยหมัก ที่จากเดิมได้ผลผลิต
ข้าวที่ 600 กิโลกรัม/ไร่ เป็น 800 - 1,000 กิโลกรัม/ไร่
มีเป้าหมาย เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงทางอาหาร
ให้กับชุมชน จากการผลิตข้าวปลอดภัยที่มีคุณภาพ
รวมถึงมีการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าว และการ
จัดตั้งโรงสีภายในชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้
ให้แก่ผู้ผลิต ลดรายจ่ายให้แก่ผู้บริโภค และส่งเสริม
ให้เกษตรกรในพื้นที่ทำการปลูกพืชหลังนา เพื่อเป็น
การเพิ่มรายได้หลังจากฤดูทำนา

การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้อบรมและวิทยากร

ถาม : ในพื้นที่นี้ขายผลผลิตข้าวที่ไหน

ตอบ : แต่ก่อนจะขายข้าวเปลือกให้กับพ่อค้าคน
กลาง แต่ปัจจุบันนี้ จะนำข้าวไปสีที่โรงสีชุมชนเอง
และขายเป็นข้าวสาร ให้กับคนในชุมชนที่เข้าร่วม
โครงการ และชาวบ้านในพื้นที่ใกล้เคียง

ถาม : ข้าวในพื้นที่นี้ มีผลผลิตต่อไร่ประมาณเท่าไร

ตอบ : ผลผลิตต่อไร่ประมาณ 623 - 800 กก./ไร่

03 เกษตรพอเพียง พืชระยะยาว ไม้ผล

เรียนรู้การปลูกไม้ผลระยะยาว เช่น เงาะ
ทุเรียน ส้ม กาแฟ มะม่วง กล้วย ส้มโอ อาโวคาโด
 ฯลฯ โดยไล่ระดับตามความต้องการน้ำของพืช และ
ความสูงของพื้นที่ เพื่อแก้ปัญหาผลผลิตของชาวบ้าน
และสร้างรายได้ เป็นการจัดการแบบองค์รวม แบ่ง
พื้นที่เป็นป่าอนุรักษ์ ป่าใช้สอย เนินเขา ที่ดอน และ
ที่นา

นอกจากนี้ พัฒนา ต่อยอดไม้ผลเดิมในพื้นที่
ได้แก่ พัฒนาคุณภาพมะม่วงน้ำดอกไม้ เพื่อการ
ส่งออก CP และดอยคำ เป็นแหล่งตลาดรับซื้อ
ผลผลิตและการส่งเสริมปลูกกาแฟโรบัสต้า

การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้อบรมและวิทยากร

ถาม : การยื่นขอเอกสาร GAP จะใช้ระยะเวลาใน
การยื่นขอประมาณกี่เดือน

ตอบ : ประมาณ 3 เดือน ซึ่งจะได้ใบสำรวจก่อน
แล้วจึงเปลี่ยนให้เป็นใบจริงได้ในเดือนที่ 4

ถาม : ระยะเวลาการห่อผลมะม่วง ควรห่อที่อายุผล
ประมาณเท่าใด

ตอบ : ที่ช่วงขนาดผลประมาณ 7 - 10 เซนติเมตร
หรือ ประมาณขนาดเท่าไข่ไก่

04 วิธีชีวิต เกษตรพอเพียง

พื้นที่สาธิตได้มีการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน คือ 1 ที่อยู่อาศัย (2) การปลูกพืชท้องถิ่น ผักสวนครัว ไม้ผล ร่วมกับโรงเพาะสารชีวภัณฑ์ 3) การเลี้ยงปลา และ 4) การเลี้ยงปศุสัตว์ โดยทางโครงการเริ่มจากการสำรวจความต้องการของชุมชนว่าต้องการเลี้ยงสัตว์ประเภทใด พร้อมทั้งการจัดตั้งกองทุนด้านปศุสัตว์ และการถ่ายทอดความรู้ให้ชาวบ้านสามารถพึ่งพาตัวเองได้ เช่น การทำอาหารสัตว์ลดต้นทุน การป้องกันโรคระบาดเบื้องต้น การสอนให้ชาวบ้านทำวัคซีนเองเป็น เพื่อลดปริมาณการตายของสัตว์ในพื้นที่ เป็นต้น

การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้อบรมและวิทยากร

ถาม : ในกรณีที่นำสัตว์จากกองทุนพันธุ์สัตว์มาเลี้ยงแล้วสัตว์ตาย จะมีวิธีการจัดการอย่างไร

ตอบ : หากตายด้วยสาเหตุโรคหรือเจ็บป่วย ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ และนำซากสัตว์มาด้วยทุกครั้ง แล้วทางโครงการจะนำสัตว์ตัวใหม่มาหมุนเวียนให้เพื่อส่วนหนึ่งเป็นการป้องกันโรคระบาดในพื้นที่ในเบื้องต้นไปด้วย

ถาม : น้ำส้มควันไม้ มีประโยชน์อย่างไร

ตอบ : สามารถใช้ไล่แมลง หรือกำจัดศัตรูพืชในแปลงการเกษตรได้

ถาม : หมูดำ เป็นหมูเหมยซานใช่หรือไม่

ตอบ : หมูดำดอยตุง เป็นสายพันธุ์ที่พัฒนามาจากสายพันธุ์เหมยซาน คือ มีส่วนผสมของเหมยซานที่ 60% ดุริโอกซ์ 20% และพื้นเมือง 20%

ถาม : เพราะเหตุใดทางโครงการจึงส่งเสริมการเลี้ยงไก่ดำภูพานในพื้นที่

ตอบ : เนื่องจากในพื้นที่บริเวณนี้ ประกอบไปด้วยหลายชนเผ่า และไก่ดำภูพานเป็นไก่สายพันธุ์ที่ทางชนเผ่าใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ

แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

นายส่องแสง : สาเหตุที่ติดยาเริ่มจากเสพตามพ่อ เคยถูกจับติดคุก 2 ปี 6 เดือน ขอบหาคกรอบครองยาบ้า 25 เม็ด และเคยฆ่าตัวตายเพราะความกดดันจากพี่น้อง ได้กินยาฆ่าแมลงฆ่าหญ้าแต่รอดมาได้ เมื่อโครงการเข้ามาจึงสมัครใจเข้าร่วมโครงการ จุดเปลี่ยนที่อยากจะเลิกจริงเพราะอยากเปลี่ยนแปลงตัวเอง และอยากจะทำความดี ตอนนี้เข้ามาทำงานเป็นลูกจ้างโครงการฯ ชีวิตเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

นายมานิตย์ : เป็นคนสุพรรณบุรี มาได้ภรรยาหมู่บ้านยะผา สาเหตุที่เสพยา เนื่องจากเครียดกับปัญหาชีวิตรุนแรง เข้าร่วมโครงการครั้งแรก โดยได้รับคำแนะนำจากคนรอบข้าง อีกทั้งตนสนใจเข้าอาสามาสมัครบำบัด หลังจากเสร็จสิ้นการบำบัดคนในชุมชนให้การต้อนรับอย่างดีมาก วางแผนชีวิตว่าจะสร้างบ้านให้เสร็จและเก็บเงินเพื่ออนาคตของลูก

นายสมบุรณ์ : ติดยาเพราะคบเพื่อนที่ไม่ดี เพื่อนจะไม่ให้เข้ากลุ่มถ้าไม่เสพด้วย เริ่มเสพมาตั้งแต่อายุ 13 เสพกัญชา ผงขาว เคยบำบัดหลายครั้งแต่ก็กลับทำเหมือนเดิม เพราะสภาพแวดล้อมรอบข้างเหมือนเดิม การเข้าร่วมโครงการอาสาทำดีมีพี่ๆ ทหารเป็นผู้ดูแลที่ดี และมีหมอดูแลที่ดี พี่เพื่อนรอบข้างให้กำลังใจ ปัจจุบันครอบครัวให้อภัย

คนรอบข้างให้กำลังใจ และให้โอกาสในการเริ่มต้นชีวิตใหม่

คำถามจากผู้เข้าร่วมจากการแลกเปลี่ยน

ถาม : ยาบ้าสูตรใดได้รับความนิยมสำหรับผู้เสพยามากที่สุด

ตอบ : สูตร WY จะได้รับความนิยมมากที่สุด รองจากนั้น คือ สูตรไทเกอร์

ถาม : ในกรณีที่ท่านหยุดเสพยาทันที ร่างกายมีการตอบสนองอย่างไร

ตอบ : ร่างกายจะรู้สึกอ่อนเพลีย ไม่มีแรง ไม่อยากทำอะไร

ถาม : มีวิธีการเสพอย่างไรบ้าง

ตอบ : การเผาผ่านบ้องไม้ไผ่ เป็นวิธีที่นิยมมากที่สุด และอีกหลายวิธี เช่น เผาผ่านกระต๊อฝอย กินเป็นเม็ด หรือ ผสมกับน้ำดื่ม

ถาม : คุณمانิตย์มีวิธีการเลิกสุรอย่างไร

ตอบ : ในส่วนของการเลิกเหล้ายังเป็นปัญหาที่ยังคงแก้ไม่ได้ โดยส่วนตัวคิดว่าสิ่งสำคัญที่ทำให้เลิกได้ ต้องขึ้นกับบุคคลนั้นๆเอง หรือสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

ถาม : ตั้งแต่เลิกเสพยา ได้มีหน่วยงานทางสาธารณสุขเข้ามาดูแลหรือตรวจสอบสุขภาพบ้างหรือไม่

ตอบ : มีหน่วยงานสาธารณสุขได้เข้ามาตรวจสอบสุขภาพประจำปีให้กับคนในโครงการ ซึ่งรวมถึงผู้ที่เคยติดยาเสพติดมาก่อน

การแลกเปลี่ยนภาคีราชการกับการดำเนินการโครงการร้อยใจรักษ์

นายดวงแก้ว ยานทา ผู้ใหญ่บ้านเมืองงามเหนือ และ นายไมตรี ดวงใจ ปลัดอำเภอแม่สาย ได้เกริ่นนำโครงการร้อยใจรักษ์ และได้บรรยายถึงความเป็นมาเหตุผลที่เข้าร่วมการดำเนินโครงการดังนี้

ก่อนมีโครงการฯ มาในพื้นที่ในชุมชนมีปัญหากลุ่มผู้มีอิทธิพลและยาเสพติด อยู่ในระดับรุนแรงทำให้คนในชุมชนเกิดความเดือดร้อนในการใช้ชีวิตมาก หลังจากโครงการเข้ามาดำเนินการมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาเป็นจำนวนมากทั้งส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาร่วมเป็นจำนวนมากและได้จัดประชุมเพื่อหาความร่วมมือในการดำเนินการ ซึ่งมีชาวบ้านเข้าร่วมมากกว่า ร้อยละ 80 และที่ประชุมเห็นด้วยที่จะเข้าร่วมโครงการร้อยใจรักษ์ทั้งหมด

ในการดำเนินการช่วงแรกมีบ้านห้วยसानหมู่ที่ 10 เข้าร่วมโครงการต่อมามีการดำเนินการต่ออีก 3 หมู่บ้านและเข้าร่วมการพัฒนาโครงการเป็นต้นแบบการพัฒนาาร่วมกัน ในช่วงขั้นแรกของการดำเนินการคือศึกษาพื้นที่ สํารวจข้อมูลเศรษฐกิจสังคมหลังจากนั้นได้รวบรวมข้อมูล แล้วคืนข้อมูลให้แก่ชุมชน ได้จัดกระบวนการในการค้นหาปัญหาที่

ต้องการให้มีการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยการประชาคมซึ่งในเวทีการประชาคมได้มีหลายหน่วยงานเข้ามาร่วมรับฟัง และได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา จากการจัดเวทีประชาคมทำให้ได้แนวทางในการแก้ไข ดังนี้ ปัญหาความเป็นอยู่ ปัญหาอาชีพ และปัญหาสุขภาพ หลังจากรับทราบปัญหาแล้วหน่วยงานปกครองท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ดำเนินการประชาคมจัดทำกฎระเบียบหมู่บ้านเพื่อการบังคับใช้ในหมู่บ้านให้สำเร็จ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้ดูแลกันเอง

ประเด็นแลกเปลี่ยนส่วนภาคีราชการกับการดำเนินการโครงการร้อยใจรักษ์

ถาม : กลุ่มผู้มีอิทธิพลเดิม หรือ เครือข่ายยาเสพติด จะกลับมาในชุมชนอีกครั้งหรือไม่

ตอบ : การจะกลับมาในพื้นที่นี้อีกครั้งคงเป็นไปได้ยาก เนื่องจากในพื้นที่นี้ได้มีหน่วยงานราชการท้องถิ่นที่ท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น และหน่วยงานราชการเดิมที่เคยมีบทบาทกับผู้ที่มีอิทธิพลเดิมก็ได้ถูกย้ายไปยังพื้นที่อื่นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ดังนั้นการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่จึงเข้มงวดขึ้น

การสรุปกิจกรรมและมอบการบ้าน

นายนิคม ศิริสิงห์สังชัย ที่ปรึกษาสถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระฯ ได้นำกล่าวสรุปกิจกรรมการอบรมในครั้งนี้ว่า สิ่งที่คุณผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้ คือ การเรียนรู้ประสบการณ์งานพัฒนา 4 ฐาน ซึ่งสิ่งที่สำคัญ คือ การพัฒนาระบบน้ำ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในพื้นที่ ทำให้เห็นได้ว่า หากไม่แก้ไขเรื่องเหล่านี้ ก็จะไม่สามารถพัฒนาได้ ดังนั้นการดำเนินงานของโครงการร้อยใจรักษ์ จึงเน้นการพัฒนาพื้นที่โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การระเบิดจากข้างใน ด้วยการให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม รวมไปถึงการให้โอกาสคนที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและสิ่งผิดกฎหมายได้มีโอกาสมากลับตัวมาเป็นคนดี หันมาประกอบอาชีพที่สุจริต ด้วยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ โดยการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ชุมชนก็จะสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง และเมื่อชุมชนอยู่ได้ด้วยตนเองโดยที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งผิดกฎหมาย ปัญหายาเสพติดก็จะค่อยลดหายไป ทั้งนี้ได้มอบการบ้านสำหรับผู้เข้าอบรม 2 ข้อ คือ

1) ให้คัดเลือกผู้เข้าอบรมที่มาในรุ่นนี้ให้เหลือ 20 คน เพื่อมาฝึกปฏิบัติในหลักสูตรที่ 2 ระยะเวลา 5 วัน 4 คืน

2) ผู้เข้าอบรมกลับไปปรึกษาหารือเพื่อเสนอโครงการ แก้ไขปัญหาความต้องการของหมู่บ้าน ชุมชน

โดยมีหลักเกณฑ์ คือ

1. เป็นโครงการที่ต้องแก้ไขปัญหามูลนิธิชุมชนของท่าน โดยผ่านการเห็นชอบจากประชาคมหมู่บ้าน
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านแรงงาน อาหาร ระหว่างปฏิบัติงาน หรือการมีส่วนร่วมอื่นๆ
3. สถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระฯ จะมั่งบประมาณสมทบให้กับโครงการบางส่วน โดยงบประมาณหลักจะต้องมาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การสรุปกิจกรรมการอบรม

สิ่งที่คุณผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้ คือ กระบวนการที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน การเรียนรู้ประสบการณ์งานพัฒนา 4 ฐาน ซึ่งหัวใจสำคัญ คือ การพัฒนาระบบน้ำ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในพื้นที่ ทำให้เห็นได้ว่า หากไม่แก้ไขเรื่องเหล่านี้ ก็จะไม่สามารถพัฒนาได้

ท่านกลับไปแล้วขอให้ทบทวนขั้นตอน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ซึ่งหลักสูตรนี้ได้เรียนรู้แค่เข้าใจ ต่อไปจะเป็นกระบวนการเข้าถึง ซึ่งอยู่ในหลักสูตรที่สอง ท่านต้องกลับไปดูข้อมูลในพื้นที่และมาฝึกปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การเสนอโครงการต่อไป

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการอบรม

1. การจัดการพื้นที่แบบองค์รวม
2. การปรับปรุงสายพันธุ์โดยการเสียบบเปลี่ยนยอดมะม่วงให้ตรงกับความต้องการของตลาด
3. การปลูกพืชปรับภูมิทัศน์เพิ่มความสวยงามและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว
4. การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง
5. การปลูกข้าว ปลูกพืชหมุนเวียน โดยลดการใช้สารเคมี
6. การเก็บเมล็ดพันธุ์ การปรับปรุงพันธุ์ข้าวพันธุ์โอโต กข 21 โดยใช้มือเกี่ยว
7. การผลิตสารชีวภัณฑ์เพื่อใช้แทนสารเคมี
8. การปลูกพืชผสมผสาน 3 ระยะ คือ สั้น กลาง ยาว
9. การแปลงเพศมะละกอโดยใช้ไม้เสียบกลางลำต้น
10. การเลี้ยงไก่ดำภูพาน เป็ดกากีแคมเบลล์ เป็ดบาบาร์ และเป็ดอีโหลียง
11. การส่งเสริมการเลี้ยงหมูดำดอยตุง
12. การทำอาหารหมักลดต้นทุนในการเลี้ยงสัตว์จากต้นกล้วยและหญ้าเนเปียร์หวานอิสราเอล
13. การจัดตั้งกองทุนพันธุ์สัตว์ กองทุนยารักษา กองทุนสนับสนุนอุปกรณ์สำหรับคนยากจน
14. เทคนิคการสร้างอ่างพวงสันเขาแบบขอยซีเมนต์และแบบพลาสติก
15. การใช้ระบบกักน้ำ
16. การบริหารจัดการน้ำ

แนวทางการนำไปปรับใช้ในพื้นที่

1. การใช้สารชีวภัณฑ์ เพื่อการป้องกันแมลงศัตรูพืช
2. การรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน และเพื่อการสร้างอำนาจในการต่อรอง
3. นำแนวความคิดการปลูกพืชปลอดสารเคมี เพิ่มมูลค่าผลผลิต
4. นำความรู้และข้อมูล ไปเผยแพร่ให้ชุมชนรับรู้
5. การปลูกพืชแบบผสมผสาน
6. การเลี้ยงสัตว์แบบหลากหลายในพื้นที่ และการคัดเลือกสายพันธุ์ให้เหมาะกับสภาพพื้นที่และความต้องการของชุมชน
7. การใช้อาหารลดต้นทุนในการเลี้ยงสัตว์
8. การเพิ่มรายได้/ลดรายจ่ายในครัวเรือน
9. เทคนิคและการดูแลไม้ผล
10. การจัดการพื้นที่ทำกิน
11. การลด ละ เลิก การใช้สารเคมี
12. การขอการรับรองมาตรฐาน GAP
13. การสร้างความสามัคคีในชุมชน และการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ

การประเมินความพึงพอใจ รุ่นที่ 1/99 ทต.สถาน อ.เชียงของ จ.เชียงราย

ประเด็นประเมิน	ดี	ปานกลาง	ปรับปรุง	ไม่ตอบ
เนื้อหาสาระวิชาเรียนในภาพรวม	92.16	7.84	-	-
ระยะเวลาตลอดหลักสูตร	82.35	15.69	1.96	-
ระยะเวลาในการเข้าฐานภาคปฏิบัติ	88.24	11.76	-	-
การเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	94.12	5.88	-	-
วิทยากรมีความรู้	92.16	7.84	-	-
สถานที่อบรม	80.39	19.61	-	-
สถานที่พัก	76.47	19.61	3.92	-
อาหารและเครื่องดื่ม	90.20	9.80	-	-

หมายเหตุ มีผู้ส่งแบบประเมิน 51 คน จาก 57 คน